

Beslisboom

Onderhoudsplicht oeeververdedigingswerken (OVW)

Noorderzijlvest

Status: Concept

Steller: Wim Bijsterbosch

Datum: ## november 2020

Inhoud

1.	Inleiding	1
2.	Beslisboom met stappen	2
	Stap 1. Toets hoofdwatgang	3
	Stap 2. Bepaal de aanleiding/opgave	4
	Stap 3. Vaststellen o.b.v. functie	5
	Stap 4. Omgang met kosten bij aanleg, herstel en vervanging van OVW's	6
3.	Toelichting op de stappen	7
	Toelichting stap 1. Toets hoofdwatgang	7
	Toelichting stap 2. Bepaal de aanleiding/opgave	8
	Toelichting stap 3. Vaststellen o.b.v. functie.....	14
	Toelichting stap 4. Omgang met kosten bij aanleg, herstel en vervanging van OVW's.....	18

BIJLAGEN

1. Toepassing beslisboom in voorbeeldsituaties
2. Begrippenlijst (onder constructie)

1. Inleiding

Bijgevoegde beslisboom is opgesteld als hulpmiddel bij het vaststellen van de onderhoudsplicht voor oeververdedigingswerken (in de tekst en de figuren verder aangeduid met OVW) voor hoofdwatgangen. De beslisboom is tot stand gekomen in nauw overleg tussen medewerkers op het gebied van beheer en onderhoud, juridische zaken, vergunningverlening en handhaving en strategie en beleid.

Met behulp van de beslisboom kan op een gestructureerde wijze – op basis van argumenten - worden vastgesteld waar de onderhoudsverantwoordelijkheid zou behoren te liggen.

De beslisboom loopt vooruit op het nog te ontwikkelen beleidskader oevers en taluds. De beslisboom is dan ook niet bedoeld als eindproduct. Door de beslisboom toe te passen op concrete situaties kan de bruikbaarheid worden getest.

2. Beslisboom met stappen

Het idee achter de beslisboom is dat via een aantal stappen wordt bepaald of de onderhoudsverantwoordelijkheid voor een OVW bij het waterschap of bij de aangrenzende eigenaar ligt.

Bij stap 1 wordt gecontroleerd of het sowieso niet een taak van de aanliggende eigenaar is. Immers alleen bij hoofdwatgangen heeft het waterschap een taak met betrekking tot onderhoudsplicht en bij kleiner water (secundair en tertiair) is de aanliggende eigenaar in principe verantwoordelijk.

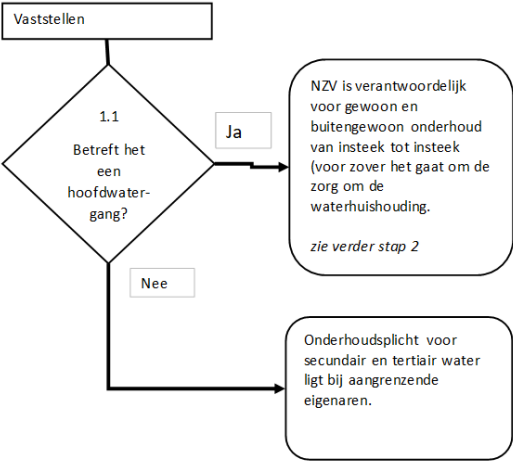
Na stap 1 volgt stap 2. Hierin wordt bekeken wat de reden is of is geweest voor de aanleg van een OVW. Afspraken over de onderhoudsverantwoordelijkheid worden dan vaak gemaakt.

Na stap 2 volgt stap 3. Hierin wordt aan de hand van de functie van het OVW bepaald waar de onderhoudsverantwoordelijkheid behoort te liggen.

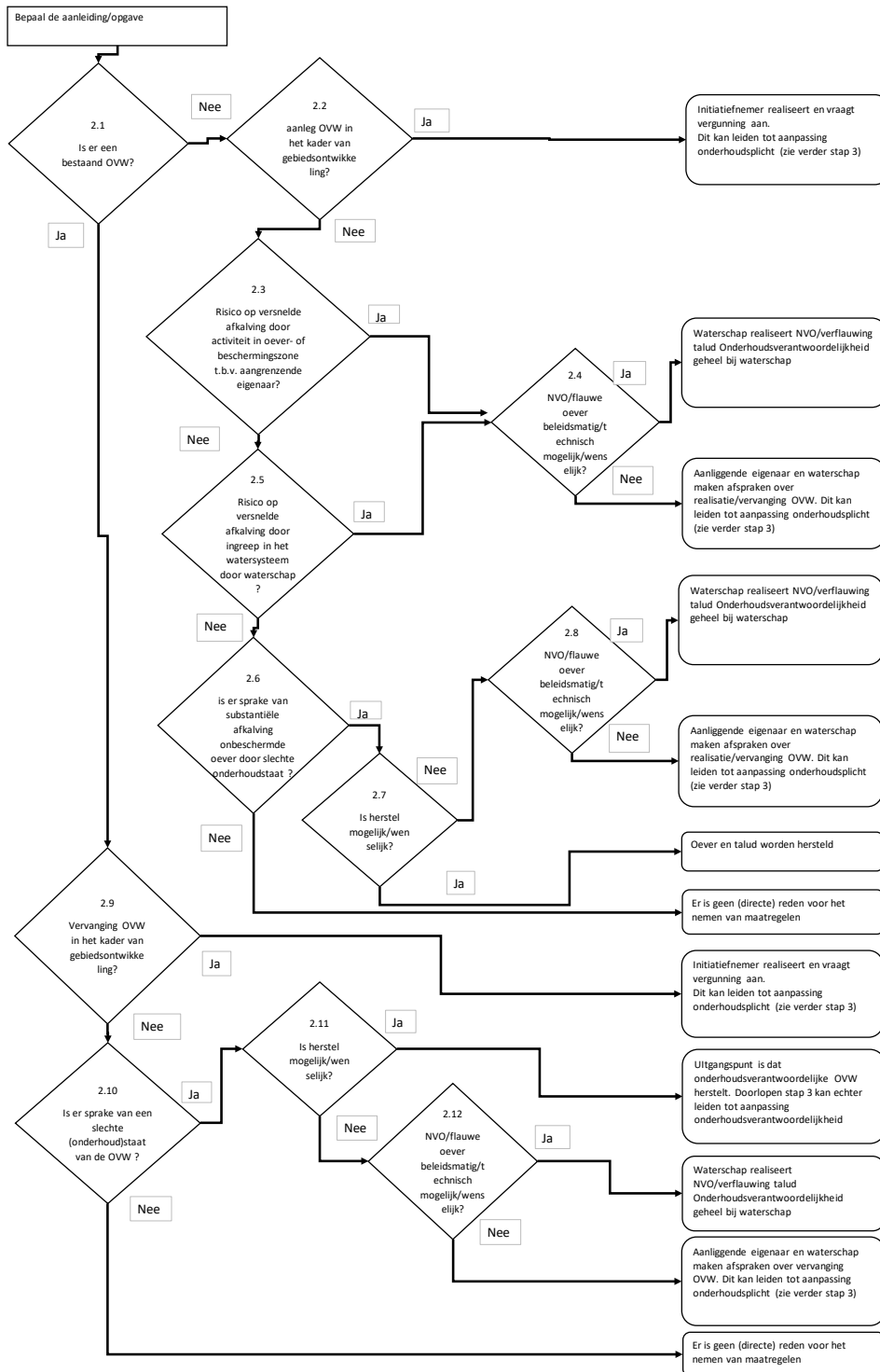
Als in stap 3 is bepaald dat de onderhoudsverantwoordelijkheid voor het OVW bij het waterschap, bij de aanliggende eigenaar of bij beide ligt, wordt in stap 4 bepaald op welke wijze de kosten verdeeld dienen te worden.

Voor een nadere toelichting op de stappen wordt verwezen naar de toelichting in Hoofdstuk 3.

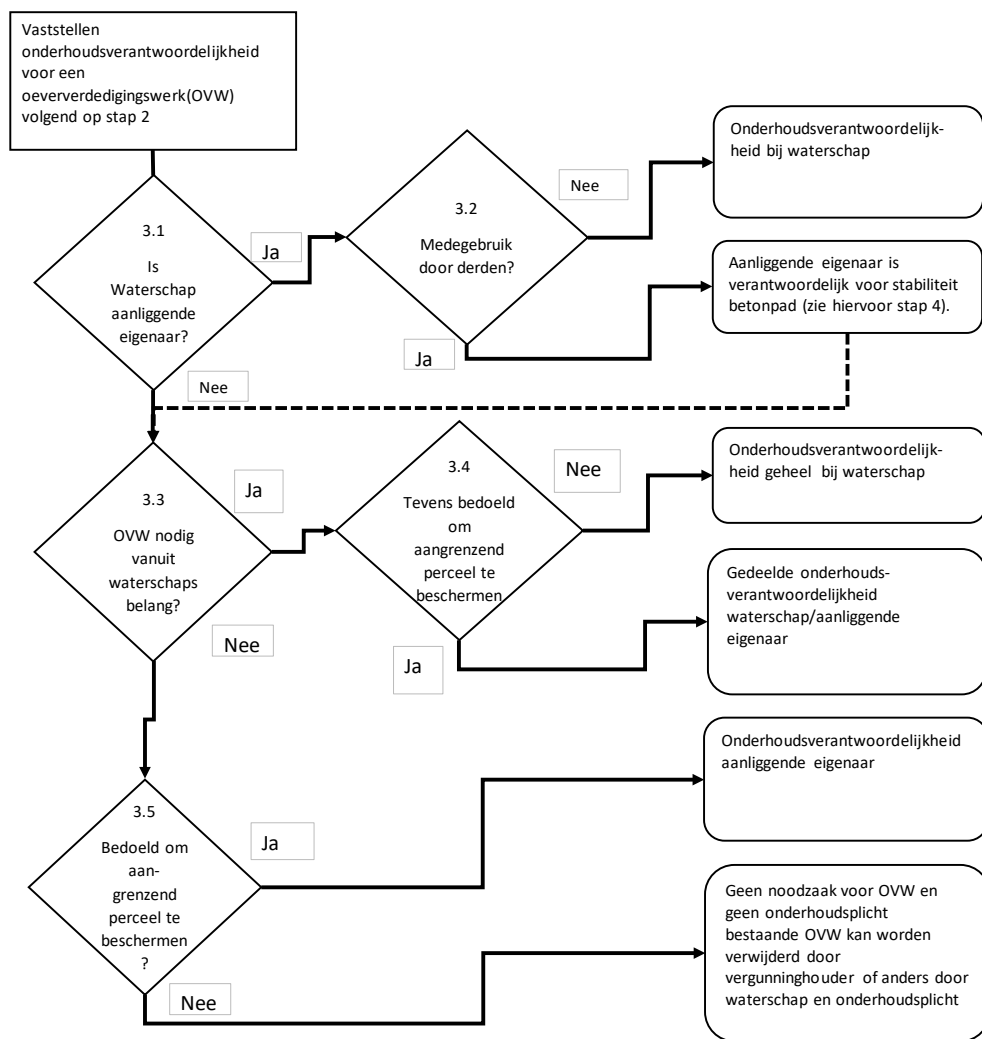
Stap 1. Toets hoofdwatergang

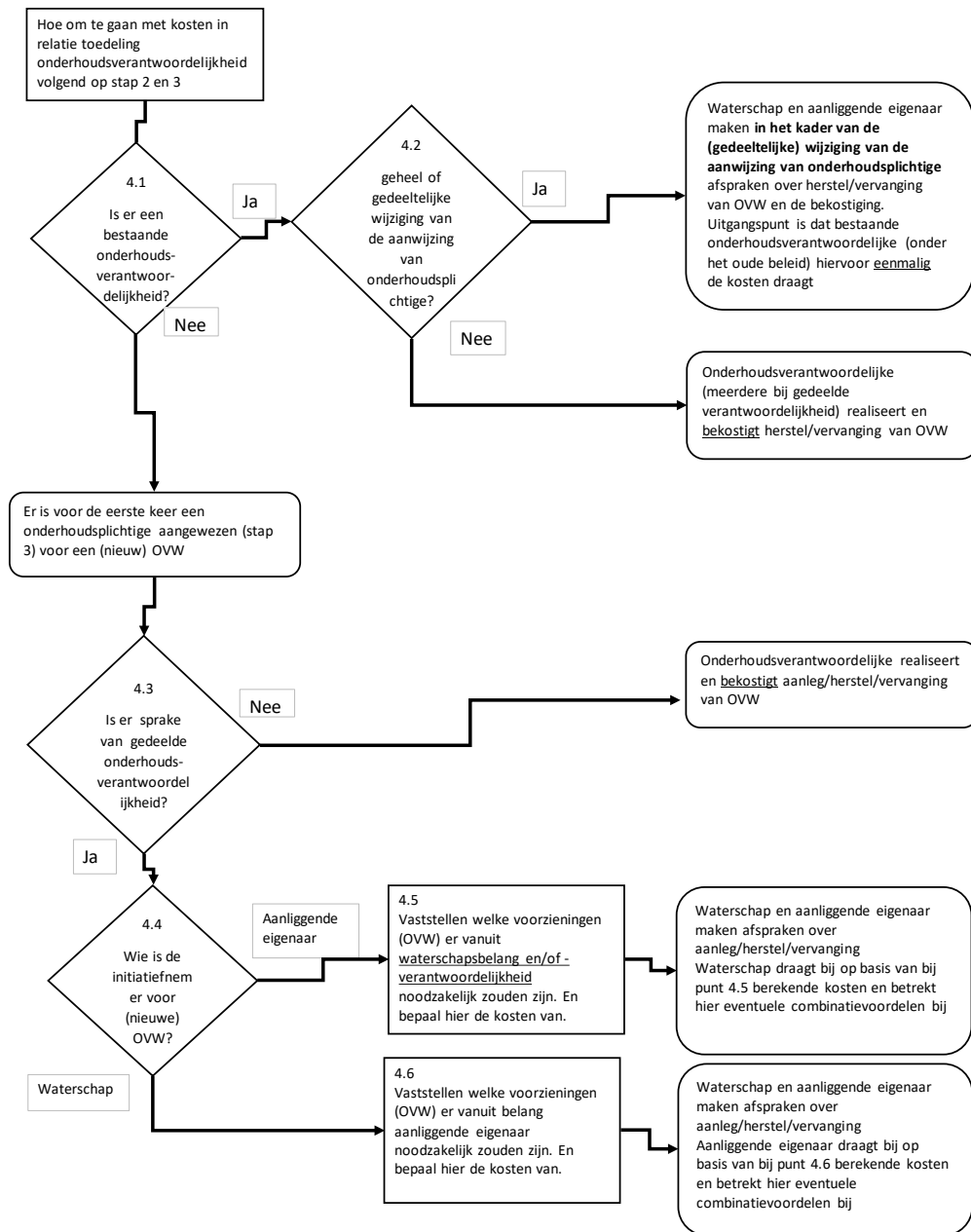
Stap 2. Bepaal de aanleiding/opgave

Stap 3. Vaststellen o.b.v. functie

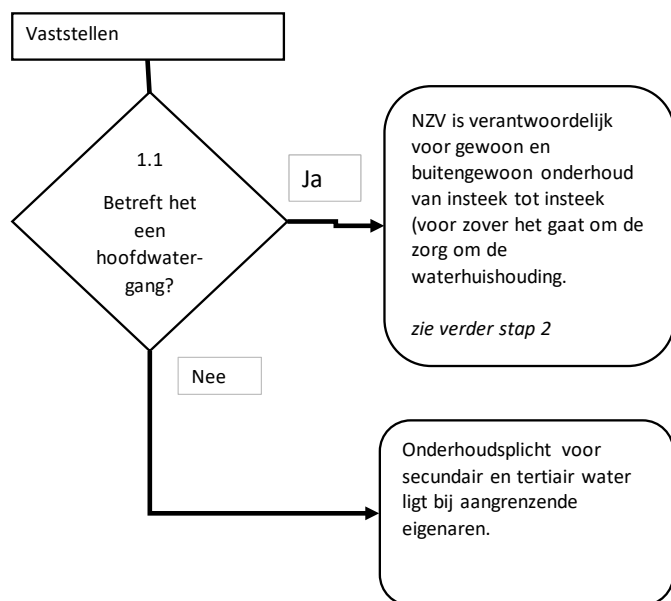
Stap 4. Omgang met kosten bij aanleg, herstel en vervanging van OVW's

3. Toelichting op de stappen

Toelichting stap 1. Toets hoofdwatergang

Het waterschap is verantwoordelijk voor het in stand houden van de functies van de hoofdwatergangen (zie stap 1.1). Voor de secundaire en tertiaire watergangen zijn de aangrenzende eigenaren zelf verantwoordelijk. Vanuit deze verantwoordelijkheid ziet het waterschap er op toe dat het afkalven of instorten van oevers niet leidt tot belemmering van de functies van hoofdwatergangen.

Deze stap maakt dus ook duidelijk dat als er geen sprake is van een hoofdwatergang, de eigenaar in principe zelf verantwoordelijk is. Een voorbeeld hiervan zijn havens/insteekhavens die als secundaire watergang zijn geclassificeerd.

Toelichting stap 2. Bepaal de aanleiding/opgave

Het waterschap heeft een publieke taak gericht op de waterhuishoudkundige zorg. Om de taken te kunnen uitvoeren is het van belang dat wateraanvoer en waterafvoer gegarandeerd zijn en dat de keringen intact blijven. Als door afkalving van oevers en taluds de functies van het watersysteem in het geding zijn, zal het waterschap maatregelen nemen om deze afkalving tegen te gaan. Dit betekent dat afhankelijk van of de onderhoudsverantwoordelijkheid bij het waterschap of aanliggende eigenaar ligt, het waterschap zelf maatregelen neemt dan wel handhavend zal optreden.

Vanuit het oogpunt van duurzaamheid, sobere en doelmatige uitvoering en waterkwaliteit heeft het waterschap een voorkeur voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers (NVO) of flauwe oevers (1:1,5 of flauwer). Als de aanleg van NVO of flauwe oevers niet mogelijk of wenselijk is, zal gekozen worden voor een andere oplossing (aanleg OVW).

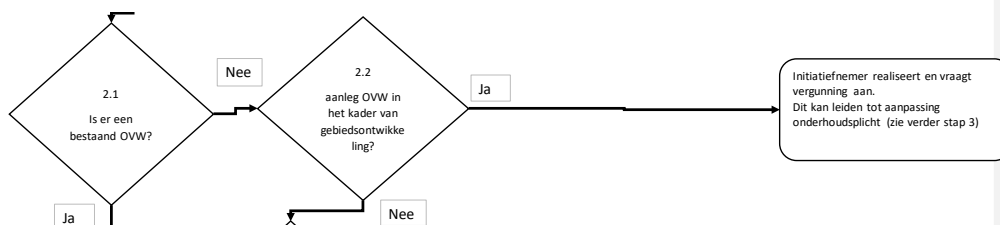
Het waterschap is in algemene zin terughoudend wat betreft het toestaan van de aanleg van constructies in of nabij de watergang voor andere doeleinden. Vanuit maatschappelijke overwegingen kan het toch wenselijk zijn dat constructies worden toegestaan die als doel hebben activiteiten van aangrenzende eigenaren te faciliteren. Volgens de keur (binnenkort de waterschapverordening) behoeft de aanleg van dergelijke voorzieningen de instemming van het waterschap.

Uitleg bij de stappen

Vaak is er sprake van een concrete aanleiding om een OVW aan te leggen of te vervangen. Dit biedt de mogelijkheid om met betrokken aanliggende eigenaren afspraken te maken over de uitvoering, de bekostiging en de onderhoudsverantwoordelijkheid.

Toelichting schema: Het schema is gesplitst weergegeven (stap 2.1, stappen 2.2 t/m 2.5 en 2.6 t/m 2.9) en voorzien van een begeleidende toelichting.

Stappen 2.1 en 2.2

Stap 2.1: Is er in de bestaande situatie al een OVW aanwezig?

Bij stap 2.1 wordt een splitsing gemaakt tussen de situaties waarbij al wel en nog geen OVW aanwezig is. Als er al een OVW aanwezig is, zal er veelal sprake zijn van de wens om het OVW te vervangen, te herstellen of (in sommige gevallen) te verwijderen. Zie hiervoor verder stap 2.9.

Als er nog geen OVW is, is er mogelijk een wens om maatregelen te treffen aan de oevers. Zie hiervoor verder stap 2.2.

Stap 2.2: aanleg OVW in het kader van gebiedsontwikkeling

Bij stap 2.2 speelt de vraag of de aanleg of vervanging van een oeerverdedigingswerk direct verband houdt met een gebiedsontwikkeling. Anders dan bij 2.3 en verder speelt het risico op versnelde afkalving hier geen directe rol. De term gebiedsontwikkeling is een breed begrip. Het gaat dan om gebruik- of functiewijzigingen in of in de onmiddellijke nabijheid van de oever of beschermingszone die leiden tot een toegenomen belasting van de grond in de oeverzone waardoor de aanleg of vervanging van een OVW (als grondkerende voorziening) nodig is. Voorbeelden hiervan zijn (niet uitputtend):

- Het oprichten of veranderen van bouwwerken, constructies

- Het geschikt maken van het aanliggende terrein voor parkeren/opslag/etc. door het aanbrengen van verhardingen
- Het geschikt maken van particuliere percelen ten behoeve van een tuininrichting
- Veranderingen van het maaiveld (of oever-)profiel (ophogingen maar ook verdiepingen)

Een specifieke vorm van gebiedsontwikkeling is de aanleg van aanmeervoorzieningen (inclusief eventueel aanbrengen noodzakelijke aanpassingen onderwatertalud).

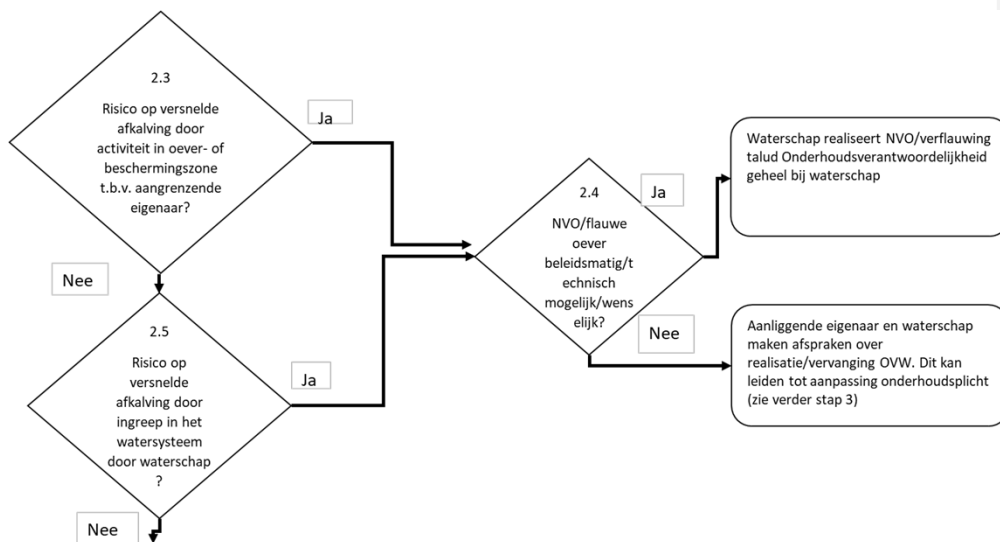
Bovengenoemde werken in de oeverzone behoeven instemming van het waterschap. De onderhoudsplicht van een dergelijke constructie zal dan ook worden geregeld in een vergunning (OVW). Voor steigers geldt een meldingsplicht. De onderhoudsplicht zal veelal bij de initiatiefnemer (aanliggende eigenaar) komen te liggen maar in het geval er tevens een waterschapbelang speelt (zie hiervoor stap 3) kan deze ook deels bij het waterschap komen te liggen.

Omgang met nieuwe inrichting oevers, taluds en OVW's

In algemene zin is het waterschap terughoudend met het toestaan van de aanleg van dergelijke grondkerende/perceelbeschermende/aanmeer constructies. Dit omdat de aanleg kan leiden tot een verminderde berging (dit zowel vanuit lokaal als regionaal oogpunt) en een afname van het beschikbare doorstroomprofiel. Ook kan het leiden tot het bemoeilijken van het door het waterschap uit te voeren onderhoud (zoals maaien en baggeren). Uiteindelijk kan – in het geval van een eventueel toekomstige verslechtering van de onderhoudsstaat – de aanwezigheid van een OVW zelfs leiden tot een risico op versnelde afkalving en daarmee op aantasting van het waterschapbelang (keringen en watergang).

Het waterschap kan, ondanks de afwezigheid van een risico op versneld afkalven, besluiten in te stemmen met de aanleg van een dergelijke OVW. Bij de afweging zal het waterschap nadrukkelijk de hierboven genoemde negatieve gevolgen vanuit het oogpunt van het waterschap betrekken, waarbij als afwegingscriteria worden gehanteerd dat ter plekke het doorstroomprofiel door het waterschap als 'ruim' wordt beoordeeld en het plaatsen van het oeververdedigingswerk niet zal leiden tot buitenproportionele meerkosten voor het onderhoud van de watergang waarin het werk wordt aangelegd.

Stappen 2.3 t/m 2.5

Algemeen m.b.t. stappen 2.3 en 2.5

Oevers en taluds kunnen door afkalving worden aangetast. Afkalving van een oever of talud kan zowel vanuit het water (stroming, golfslag) al vanaf het land (belasting, betreding) plaatsvinden. Of en in welke mate de afkalving plaatsvindt, hangt af van enerzijds het gecombineerde effect van erosie/belasting/betreding en de mate waarin de oever/talud hier weerstand aan kan bieden.

Zaken die dus een rol spelen bij afkalving zijn de aard van het waterlichaam (golfwerking/stromingssnelheid), het oeverprofiel (steilheid/diepte water/hoogte kant), de opbouw van het grondlichaam (gaat het om veen, klei of zand en heeft het een losse of vaste pakking), de staat van het talud (goed beworteld of reeds aanwezige schade), diepte watergang. Daarnaast speelt ook het gebruik van de oever en het aangrenzende perceel een rol (wel of niet verhard, mate van belasting, etc.).

Stap 2.3: Risico op versnelde afkalving door activiteit in oever- of beschermingszone?

Activiteiten van aanliggende eigenaren (of derden) kunnen leiden tot aantasting van oevers en taluds. Het gaat om handelingen op of vanuit het aanliggende perceel. Het belangrijkste voorbeeld hiervan is:

- De activiteiten van de aanliggende eigenaar leiden tot een verhoogde belasting van het talud (gebruik zware machines/opslag goederen nabij de insteek watergang)
- Aanbrengen van verharding door aangrenzende eigenaar direct gelegen naast de insteek

Vraag 2.3 wordt pas met “ja” beantwoord, als de impact van de activiteiten zodanig is dat er sprake is van een blijvend verhoogd risico op versnelde afkalving.

Als deze activiteiten strijdig zijn met de keur/waterschapverordening kan het waterschap handhavend optreden. Het waterschap kan ook besluiten mee te werken aan het treffen van eventueel noodzakelijke maatregelen. Het waterschap zal dan in overleg met de aanliggende eigenaar moeten bepalen welke maatregelen mogelijk en wenselijk zijn (zie verder stap 2.4).

Stap 2.4: Aanleg NVO of flauwe oevers mogelijk/wenselijk

Om de kans op afkalving te verminderen maar ook vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling en kostenbesparing streeft het waterschap er naar om natuurvriendelijke oevers aan te leggen en als dat niet kan zogenaamde flauwe oevers (met talud 1:1,5 en flauwer). In deze situatie zal dan ook worden bekeken of de aanleg van een NVO/flauwe oever mogelijk en wenselijk is. Vragen hierbij zijn: is de NVO/flauwe oever inpasbaar, is het noodzakelijke onderhoud uitvoerbaar, leidt de aanleg tot negatieve neveneffecten, is er budget aanwezig). In de meeste gevallen zal ook de medewerking van de aanliggende eigenaren nodig zijn. Bijvoorbeeld omdat er grond moet worden aangekocht.

Als uit stap 2.4 blijkt dat een NVO/flauwe oever wenselijk en mogelijk is, kunnen afspraken worden gemaakt over de realisatie. Uitgangspunt is dat het waterschap verantwoordelijkheid wordt voor het onderhoud.

Als uit stap 2.4 blijkt dat een NVO/flauwe oever niet wenselijk of mogelijk is, zullen er – in samenspraak met de aanliggende eigenaar – afspraken moeten worden gemaakt over andere maatregelen, zoals bijvoorbeeld de aanleg of vervanging van een oeververdedigingswerk. De onderhoudsverantwoordelijkheid zal worden vastgelegd in een vergunning. Zie hiervoor ook stap 3.

Stap 2.5: Risico op versnelde afkalving door ingreep?

Ook ingrepen in het watersysteem kunnen leiden tot aantasting van de oever. Het betreft ingrepen waarbij het watersysteem zodanig wordt veranderd dat de omstandigheden in relatie tot het optreden van afkalving **blijvend** worden gewijzigd. Voorbeelden van dergelijke ingrepen zijn:

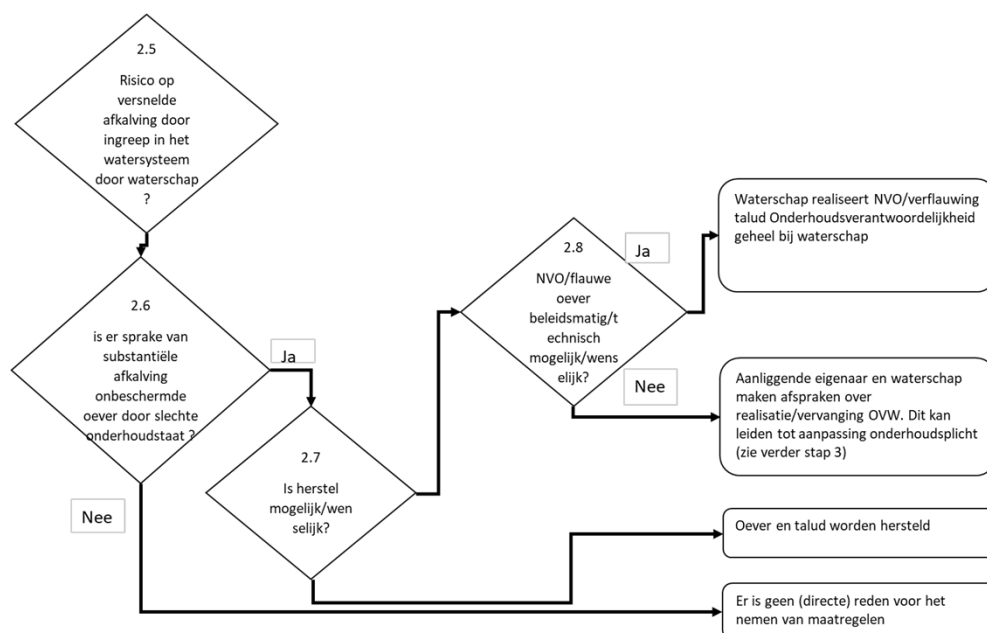
- Een uitbreiding van een gemaal zorgt voor toename stromingssnelheid
- Een verdieping van de vaargeul zorgt voor een steiler onderwatertalud

- Een versmalling van de watergang aan de overzijde zorgt voor een blijvende afname van het doorstroomprofiel

Vraag 2.5 wordt pas met “ja” beantwoord, als de impact van de ingreep zodanig is dat er sprake is van een blijvend risico op versnelde afkalving.

Bovengenoemde ingrepen worden of door het waterschap uitgevoerd of behoeven instemming van het waterschap Eventueel noodzakelijke maatregelen om de negatieve effecten van de ingreep tegen te gaan, worden in principe in het projectplan of de vergunning geregeld. Ook na stap 2.5 wordt standaard de toets (stap 2.4) uitgevoerd of de aanleg van een NVO/flauwe oever mogelijk en wenselijk is. De gewijzigde omstandigheden kunnen leiden tot aanpassing van de onderhoudsverantwoordelijkheid (zie hiervoor stap 3).

Stappen 2.6 t/m 2.8

Stap 2.6: Is er sprake van substantiële afkalving onbeschermde oever door slechte onderhoudsstaat?

Diverse factoren zoals lokale beschadigingen en graafschade (muskusratten, etc.) leiden tot verminderde kwaliteit van oevers en taluds. Goed en tijdig onderhoud kan ervoor zorgen dat de achteruitgang tot staan wordt gebracht of wordt verminderd. Bij achterstallig onderhoud is er dan ook een verhoogd risico op versnelde afkalving.

Er kan ook – zonder dat er sprake is van achterstallig onderhoud – sprake zijn van een verhoogd risico op versnelde afkalving. Bijvoorbeeld in het geval van de aanwezigheid van “loopzand” (met water verzadigd zand dat geen stevigheid geeft) of omdat de oevers in een buitenbocht liggen met een hogere stromingssnelheid.

Het oordeel of een oever of talud in een slechte onderhoudsstaat verkeert is maatwerk. Het gaat in ieder geval om situaties waarbij naar het oordeel van het waterschap herstel- of eventuele verdergaande maatregelen noodzakelijk zijn om versnelde afkalving tegen te gaan.

Als het antwoord op stap 2.6 “nee” is, is er blijkbaar geen verhoogd risico op versnelde afkalving en is er geen (directe) reden voor het nemen van verdere maatregelen.

Bij het antwoord “ja” verder naar stap 2.7.

Stap 2.7: is herstel van de oever of talud wenselijk?

In de praktijk zal de onderhoudsverantwoordelijke (of degene die de schade heeft) als eerste stap proberen de schade aan de oever te herstellen. Dit o.a. door het optrekken en inzaaien van het talud, het aanbrengen van een verstevigende schelpenlaag al dan niet in combinatie met het aanbrengen van een tijdelijke beschermingsvoorziening. Wanneer dit niet mogelijk is (achteruitgang is te ver gevorderd), zal – eventueel in overleg met de aanliggende eigenaar – moeten worden bepaald welke maatregelen mogelijk en wenselijk zijn.

Het kan ook zijn dat herstel technisch wel mogelijk is maar – op basis van het beleid van het waterschap of gewijzigde omstandigheden – het niet langer wenselijk is om de bestaande situatie te herstellen. Voorbeelden hiervan zijn:

- Waterschap wil NVO/flauwe oever aanleggen

Zie verder stap 2.8.

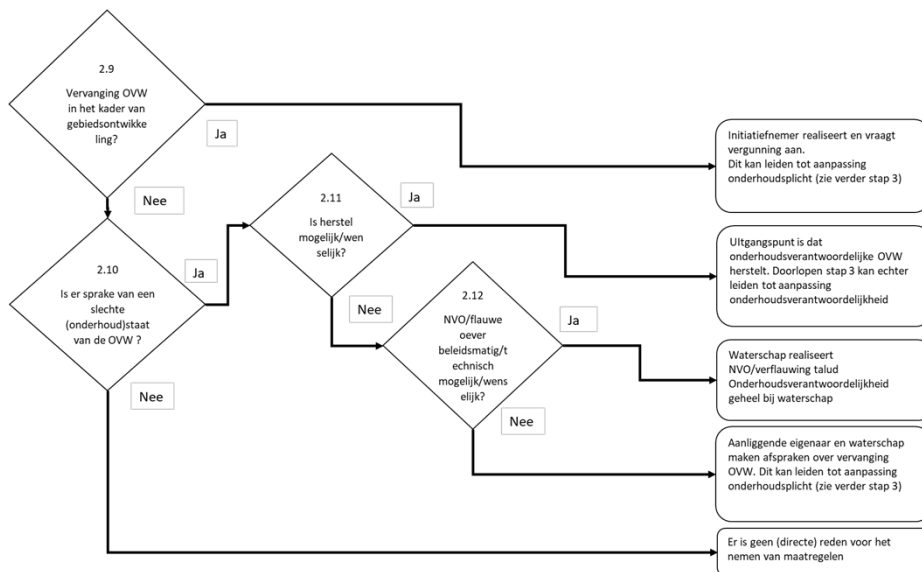
Stap 2.8: Aanleg NVO of flauwe oevers mogelijk/wenselijk

Ook na stap 2.7 wordt standaard de toets uitgevoerd of de aanleg van een NVO/flauwe oever mogelijk en wenselijk is en als dat het geval is of de aanliggende eigenaar wil meewerken.

Er is een klein verschil met stap 2.4 als er sprake is van een onbeschermd oever waarbij ten gevolge van een slechte onderhoudsstaat door afkalving het eigendom van een aanliggende eigenaar wordt aangetast. Het waterschap zal dan in overleg gaan met de aanliggende eigenaar over een oplossing. Als de aanleg van een NVO/flauwe oever niet mogelijk of wenselijk is, zal worden bekeken of de aanleg van een OVW mogelijk is. Uitgangspunt hierbij is dan wel dat de onderhoudsplicht bij de aanliggende eigenaar komt te liggen. Het waterschap kan besluiten tot een bijdrage in de kosten. De vaststelling van deze bijdrage is maatwerk (zie hiervoor ook de toelichting bij stappen 4.5 en 4.6). Het waterschap zal hierbij o.a. rekening houden met de onderhoudsstaat, de oorzaken voor de afkalving en de mate en de wijze van het gebruik van de aangrenzende percelen. Dit in verband met de verplichting die aangrenzende eigenaren hebben om te voorkomen dat ze schade aanrichten aan eigendommen van derden, in dit geval het waterschap (ingeval de watergang in ons eigendom is). Ook zal rekening worden gehouden met de mate waarin de aanliggende eigenaar wil meewerken aan een oplossing.

De gewijzigde omstandigheden kunnen leiden tot vaststelling van de onderhoudsverantwoordelijkheid (zie hiervoor stap 3).

Stappen 2.9 t/m 2.12

Stap 2.9: Is er sprake van vervanging of aanpassing OVW in het kader van gebiedsontwikkeling?

Hier speelt hetzelfde als bij stap 2.2. Het verschil is dat nu een bestaand OVW vanwege de geplande gebiedsontwikkeling niet meer voldoet en de constructie moet worden vervangen of aangepast. Voorbeelden hiervan zijn:

- Door de toegenomen verkeersbelasting ondervindt talud te weinig steun en bestaand paalschot beschoeiing wordt vervangen door een damwand
- Bij de herinrichting van het openbaar gebied wordt een bestaande beschoeiing van schanskorven vervangen door een kademuur.

Dergelijke werken in de oeverzone behoeven instemming van het waterschap. De gewijzigde constructie kan leiden tot aanpassing van de onderhoudsplicht. Dit zal worden geregeld in een vergunning (OVW). Voor steigers geldt een meldingsplicht. De onderhoudsplicht zal veelal bij de initiatiefnemer (aanliggende eigenaar) komen te liggen maar in het geval er tevens een waterschapbelang speelt (zie hiervoor stap 3) kan deze ook deels bij het waterschap komen te liggen.

Omgang met gewijzigde inrichting oevers, taluds en OVW's

Zoals ook bij stap 2.2 is aangegeven, is het waterschap in algemene zin terughoudend met het toestaan van de aanleg van grondkerende/perceelbeschermende/aanmeer constructies in of in de onmiddellijke omgeving van watergangen. Dit omdat de aanwezigheid hiervan negatief kan bijdragen aan de benodigde berging (dit zowel vanuit lokaal als regionaal oogpunt) en het beschikbare doorstroomprofiel. Ook kan het leiden tot het bemoeilijken van het door het waterschap uit te voeren onderhoud (zoals maaien en baggeren). Het waterschap is ook kritisch wat betreft de vervanging of aanpassing van bestaande constructies.

Het waterschap kan besluiten in te stemmen met de vervanging of aanpassing van een dergelijke OVW. Bij de afweging zal het waterschap nadrukkelijk de hierboven genoemde negatieve gevolgen vanuit het oogpunt van het waterschap betrekken, waarbij als afwegingscriteria worden gehanteerd dat ter plekke het doorstroomprofiel door het waterschap als 'ruim' wordt beoordeeld en het vervangen/aanpassen van het

oeververdedigingswerk niet zal leiden tot buitenproportionele meerkosten voor het onderhoud van de watergang waarin het werk wordt gerealiseerd.

Stap 2.10: Is er sprake van een slechte (onderhoud)staat OVW ?

Diverse factoren zoals veroudering en lokale beschadigingen leiden tot verminderde kwaliteit van OVW's. Goed onderhoud kan ervoor zorgen dat de achteruitgang tot staan wordt gebracht of wordt verminderd. Bij achterstallig onderhoud is er dan ook een risico op versnelde afkalving. Voorbeelden hiervan zijn:

- Door houtrot of oxidatie aangetaste beschoeiingen en funderingen van kades
- Loszittende voegen in metselwerk van kademuren

Het oordeel of een OVW in een slechte onderhoudsstaat verkeerd is maatwerk. Het gaat in ieder geval om situaties waarbij naar het oordeel van het waterschap herstel- of eventuele verdergaande maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de constructie zijn functie verliest met als gevolg dat er versnelde afkalving gaat plaatsvinden.

Als het antwoord op stap 2.10 "nee" is, is er blijkbaar geen verhoogd risico op functieverlies en daarmee op afkalving en is er geen (directe) reden voor het nemen van verdere maatregelen. Hierbij wordt opgemerkt dat door het uitblijven van noodzakelijk onderhoud er een situatie kan ontstaan dat op termijn onherstelbare schade optreedt.

Bij het antwoord "ja" verder naar stap 2.11.

Stap 2.11: is herstel van het oeververdedigingswerk mogelijk en wenselijk?

In de praktijk zal de onderhoudsverantwoordelijke als eerste stap proberen de schade te herstellen. Dit o.a. door de vervanging van funderingspalen, reparatie metselwerk, etc. Wanneer dit niet mogelijk is (achteruitgang is te ver gevorderd), zal in overleg met de aanliggende eigenaar moeten worden bepaald welke maatregelen mogelijk en wenselijk zijn.

Het kan ook zijn dat herstel technisch wel mogelijk is maar – op basis van het beleid van het waterschap of gewijzigde omstandigheden -het niet langer wenselijk is om de constructie te herstellen. Voorbeelden hiervan zijn:

- Waterschap wil NVO/flauwe oever aanleggen
- Er is een voorkeur voor een andere constructiewijze

Zie verder stap 2.12.

Stap 2.12: Aanleg NVO of flauwe oevers mogelijk/wenselijk

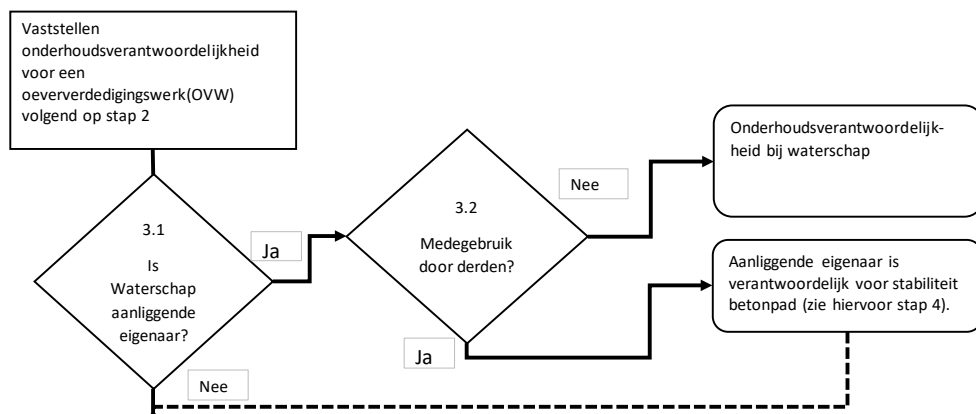
Ook na stap 2.11 wordt standaard de toets uitgevoerd of de aanleg van een NVO/flauwe oever mogelijk en wenselijk is (vergelijkbaar met stappen 2.3 & 2.8) en als dat het geval is of de aanliggende eigenaar wil meewerken.

De gewijzigde omstandigheden kunnen leiden tot aanpassing van de onderhoudsverantwoordelijkheid (zie hiervoor stap 3).

Toelichting stap 3. Vaststellen o.b.v. functie

Tenzij anders is afgesproken of bepaald tussen waterschap en initiatiefnemer (veelal aanliggende eigenaar) wordt de onderhoudsverantwoordelijkheid voor een oeververdedigingswerk bepaald op basis van de functie van de betreffende voorziening.

Stappen 3.1&3.2

Stap 3.1: Is Waterschap aanliggende eigenaar?

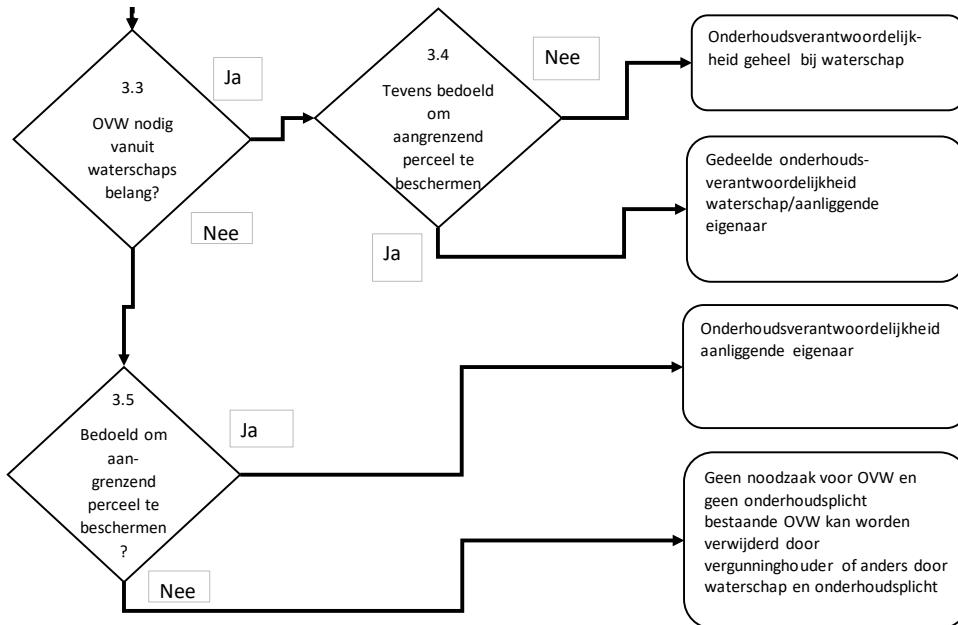
De langs een groot deel van de hoofdwatgangen gelegen onderhoudspaden zijn veelal eigendom van het waterschap. Ook kan grond om andere redenen in eigendom van het waterschap zijn. De onderhoudsverantwoordelijkheid van een oeververdedigingswerk ligt daarmee in principe bij het waterschap.

Stap 3.2: Medegebruik door derden?

Een uitzondering hierop vormt de situatie waarbij er sprake is van medegebruik van de naastgelegen strook grond. Zo kan – anders dan het waterschap zelf – ook een aanliggende eigenaar (kan ook een eigenaar van een verderop gelegen terrein zijn) een verharding hebben aangelegd. De aanliggende eigenaar is daardoor verantwoordelijk voor het in stand houden van de grondkerende functie.

Voor de verdeling van de onderhoudsverantwoordelijkheid wordt verwezen naar stap 4.

Vervolg schema: Stappen 3.3 t/m 3.5

Stap 3.3 OVW nodig vanuit waterschapbelang?

Het waterschapbelang bestaat uit zowel de zorg voor het behoud van de keringen als het goed functioneren van het watersysteem. Bij deze vraag worden dus beide aspecten beoordeeld.

Deelaspect waterkeringen

Het waterschap is verantwoordelijk voor het in stand houden van de waterkeringen. Vanuit deze verantwoordelijkheid ziet het waterschap er op toe dat het afkalven of instorten van oevers niet leidt tot aantasting van de keringen. Er is sprake van aantasting als door de afkalving het profiel van de kering niet langer voldoet aan het in de legger vastgestelde profiel of dat dit dreigt te gebeuren.

De vaststelling of afkalving leidt tot aantasting van de kering is maatwerk. Het hangt af van de precieze situering van de kering. In het geval van keringen op hoge grond is er een situatie dat het maaiveld van het aanliggende terrein gelijk aan of hoger ligt dan het benodigde niveau van de kering. In dat geval zal afkalving niet tot aantasting van de kering leiden.

Deelaspect doorstroomprofiel

Het waterschap moet er ook voor zorgen dat de doorstroomfunctie van de watergang in stand blijft. De doorstroomfunctie komt in het geding als door afkalving het in de legger opgenomen doorstroomprofiel niet langer voldoet of dreigt te voldoen. Er moet dan sprake zijn van een situatie dat er door de afkalving zoveel materiaal (grond/stenen/etc.) in de watergang terechtkomt, dat daardoor het doorstroomprofiel afneemt tot onder de vastgelegde waarde. Het risico dat het doorstroomprofiel op enig moment niet voldoet, wordt dus bepaald door de waarschijnlijkheid dat het daarvoor benodigde volume in de watergang terechtkomt. In algemene zin kan worden gesteld dat de kans hierop kleiner is wanneer:

- Het doorstroomprofiel in ruime mate voldoet aan de legger
- De oevers/taluds niet te steil en te hoog zijn en in een goede onderhoudstoestand verkeren

In alle gevallen – als er sprake is van een zodanig niveau van aantasting dat het waterschapbelang in het geding is - is het waterschap ook verantwoordelijk voor het in stand houden van het OVW.

Stap 3.4 Tevens bedoeld om aangrenzend perceel te beschermen?

Het kan ook voorkomen dat een OVW nodig is vanuit waterschapbelang maar dat de constructie tevens bedoeld is ter bescherming van het aangrenzende terrein. Dit bijvoorbeeld ter ondersteuning van het wegtalud, parkeerterrein, aanwezige bebouwing, etc. Er is in deze situatie sprake van een gedeeld belang en daarmee van een gedeelde onderhoudsverantwoordelijkheid.

Voor de verdeling van de onderhoudsverantwoordelijkheid wordt verwezen naar stap 4.

Stap 3.5 Bedoeld om aangrenzend perceel te beschermen?

In deze situatie is er dus geen waterschapbelang maar wordt de vraag gesteld of de OVW bedoeld is om het aangrenzende terrein te beschermen (zie stap 3.4). In dat geval is er sprake van een belang voor de aanliggende eigenaar en ligt de onderhoudsverantwoordelijkheid bij deze aanliggende eigenaar.

Als het antwoord op vraag 3.5 “nee” is, is er geen noodzaak voor een OVW en wordt er geen onderhoudsplicht vastgesteld.

Overzicht verdeling onderhoudsverantwoordelijkheid

Onderstaand is een overzicht opgenomen van mogelijke uitkomsten van stap 3.

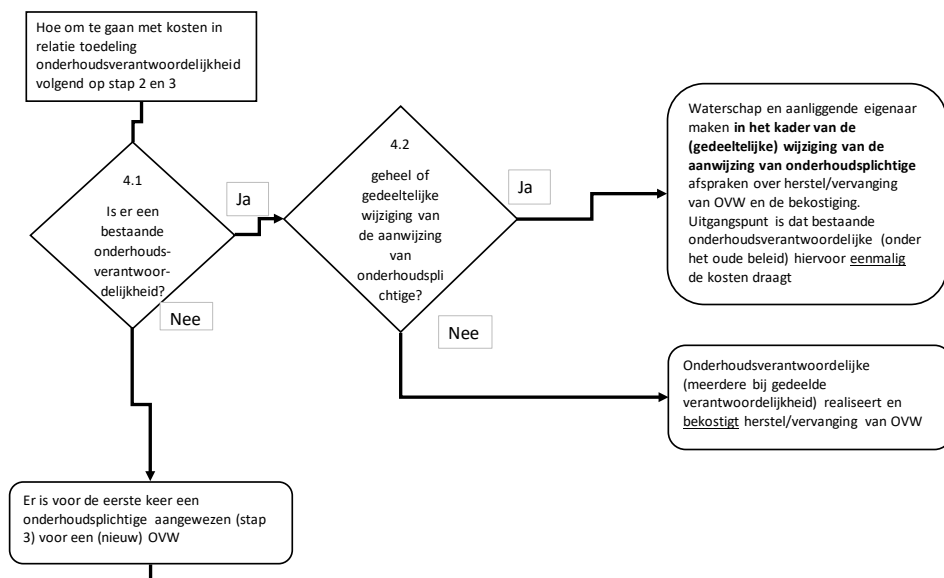
Tabel 1. Overzicht verdeling onderhoudsverantwoordelijkheid

Verdeling		Toelichting m.b.t. de situatie	Voorbeelden (niet limitatief)
Waterschap	Aanliggende eigenaar		
0%	100%	Er is geen direct waterschapbelang	gebiedsontwikkeling met haven langs ruime watergang met voorheen flauwe oevers
25%	75%	Het waterschapbelang is duidelijk ondergeschikt ten opzichte van het belang van de aanliggende eigenaar	er staat/komt een damwand ten behoeve van gebiedsontwikkeling en ter bescherming waterfunctie volstaat paalschotvoorziening
50%	50%	Het belang van het waterschap en aanliggende eigenaar is gelijkwaardig	er staat/komt een lage damwand die zowel nodig is ter ondersteuning wegtalud als bescherming doorstroomprofiel
75%	25%	Het belang van de aanliggende eigenaar is duidelijk ondergeschikt aan het waterschapbelang	damwand is nodig om doorstroomprofiel te garanderen en dit leidt tot door aanliggende eigenaar gewenste extra gebruiksruimte
100%	0%	Er is geen direct belang van de aanliggende eigenaar	damwand is nodig om doorstroomprofiel te garanderen en de constructie levert voor de aanliggende eigenaar geen voordeel op

Toelichting stap 4. Omgang met kosten bij aanleg, herstel en vervanging van OVW's

Stap 4 heeft betrekking op de toedeling en verdeling van de kosten voor aanleg, herstel en vervanging van OVW's. Ook de aanleg van of groot onderhoud aan NVO's en flauwe oevers valt buiten de scope van stap 4 van deze beslisboom.

Stappen 4.1 en 4.2

Stappen:

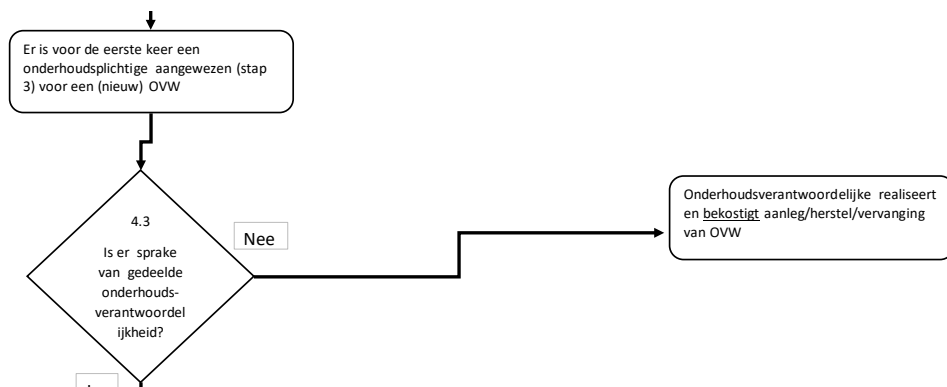
- **4.1 Is er een bestaande onderhoudsverantwoordelijkheid voor het OVW?**
- **4.2 Wordt deze verantwoordelijkheid (deels) overgedragen?**

Uitgangspunt is dat de onderhoudsverantwoordelijke zorgdraagt voor eventueel noodzakelijk herstel of voor de vervanging van OVW's. In stap 4.1 wordt daarom eerst gekeken of er een onderhoudsverantwoordelijke is. In stap 4.2 wordt dan bepaald of de onderhoudsverantwoordelijkheid (deels) te worden overgedragen (uitkomst stap 3).

Wanneer er geen (gedeeltelijke) overdracht van onderhoudsverantwoordelijkheid plaatsvindt (uitkomst 4.2 - Nee), kan worden geconcludeerd dat er niets is veranderd en dat de onderhoudsverantwoordelijke zorgdraagt voor aanleg, herstel of vervanging van het OVW en de bijbehorende bekostiging. In het geval van toekomstige beoordelingen van situaties waarbij er sprake is van een gedeelde onderhoudsverantwoordelijkheid, kan dit betekenen dat onderhoudsplichtigen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de kosten.

Wanneer er wel (gedeeltelijke) overdracht van onderhoudsverantwoordelijkheid plaatsvindt (uitkomst 4.2 - Ja), zullen de betrokken partijen afspraken moeten maken over de aanleg, herstel of vervanging van het OVW en de bijbehorende bekostiging. Het maken van dit soort afspraken is maatwerk. Het waterschap hanteert hierbij normaal gesproken het uitgangspunt dat de bestaande onderhoudsverantwoordelijke de betreffende voorzieningen (hier OVW) in goede staat van onderhoud brengt voordat deze wordt overgedragen. Het kan voorkomen dat het niet mogelijk of wenselijk is om de bestaande voorziening in deze goede staat te brengen omdat de noodzaak hiervoor ontbreekt (bijvoorbeeld als de oorspronkelijke functie van het OVW inmiddels is vervallen) of omdat er een wens is voor de aanleg van een andere constructie. Ook kan het zijn dat er nog sprake is van een significante restlevensduur. In deze gevallen kunnen partijen afspraken maken over een eventuele bijdrage in (toekomstige) herstel- of vervangingskosten.

Stap 4.3

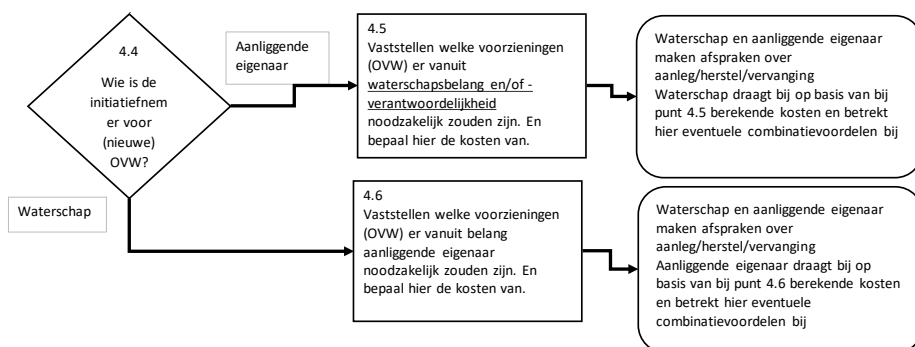

Stap 4.3 Is na stap 3 van de beslisboom sprake van gedeelde onderhoudsverantwoordelijkheid voor het OVW?

Wanneer er volgens stap 3 geen gedeelde onderhoudsverantwoordelijkheid is (uitkomst stap 4.3 Nee), is er dus één onderhoudsverantwoordelijke die zorgdraagt voor aanleg, herstel of vervanging van het OVW en voor de bijbehorende bekostiging.

Wanneer er volgens stap 3 wel een gedeelde onderhoudsverantwoordelijkheid is (uitkomst stap 4.3 Ja), zijn er dus meerdere (in de praktijk twee) onderhoudsverantwoordelijken die geacht worden zorg te dragen voor aanleg, herstel of vervanging van het OVW en voor de bijbehorende bekostiging.

Stappen 4.4 t/m 4.6

Stap 4.4 Bepaal wie de initiatiefnemer is voor het (nieuwe) OVW

Als er sprake is van een gedeelde verantwoordelijkheid, zal moeten worden bepaald wie de trekker is van het project en op welke wijze de kosten worden verdeeld. Afhankelijk van de situatie zal de partij met het grootste belang bij de aanleg/herstel/vervang van het OVW de initiatiefnemer zijn. Dit hoeft overigens niet. Er zijn immers ook situaties denkbaar dat het waterschap – hoewel het waterschapsbelang ondergeschikt is – toch het initiatief neemt. Bijvoorbeeld: het waterschap combineert de aanleg/herstel/vervang van het OVW met andere werkzaamheden, zoals baggeren, de vervanging van een riooloverstort, etc. Andersom is dit ook mogelijk. Ook is het denkbaar dat beide partijen in gezamenlijkheid het initiatief nemen.

De vraag of een OVW in hoofdzaak bedoeld is ter bescherming van het perceel of de waterschapsfunctie, laat zich het meest eenvoudig beantwoorden door voor beide functies apart vast te stellen welke constructie nodig is. Wanneer voor de bescherming van het perceel een zwaardere constructie nodig is dan voor het beschermen van de

waterschapfunctie, kan worden gesteld dat de constructie (OVW) in hoofdzaak dient ter bescherming van het perceel. Dit geldt andersom uiteraard ook.

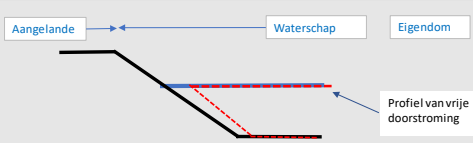
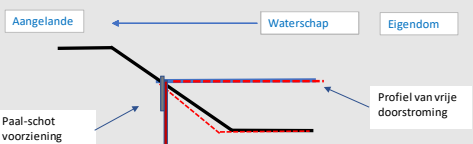
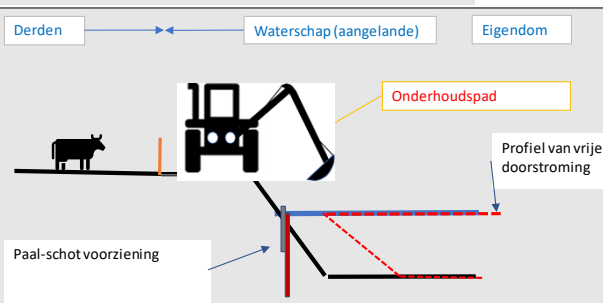
Stappen 4.5&4.6 Bepaal het aandeel in de kosten van de constructie

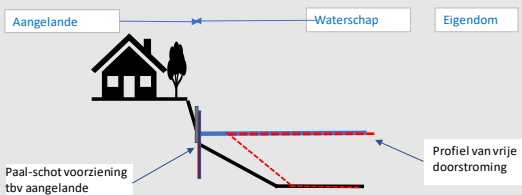
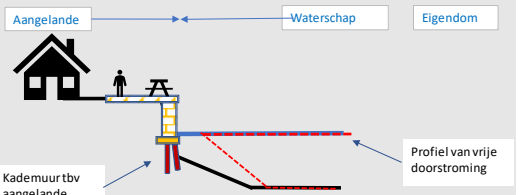
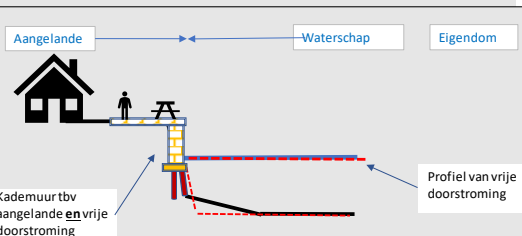
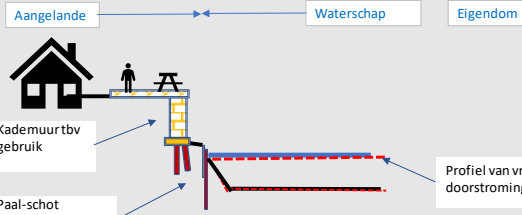
Voor de constructies moet worden bepaald wat het aandeel in de kosten is voor het waterschap en welk deel voor de aanliggende eigenaar.

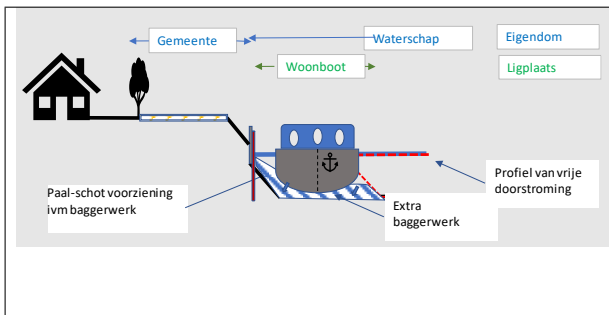
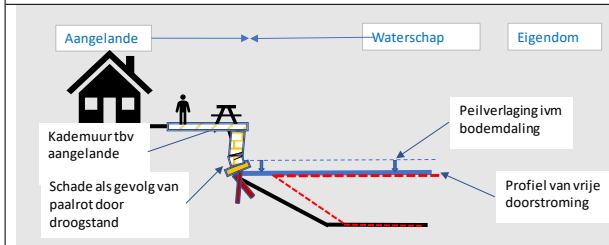
Uitgangspunt is dat voor iedere partij een bijdrage aan een gezamenlijke uitvoering (water- en landfunctie) nooit duurder mag zijn dan als een partij op dezelfde plaats alleen rekening moeten houden met het eigen belang. Het vertrekpunt voor een bijdrage door het waterschap zijn dan ook de kosten die wij zouden maken als er alleen een waterschapbelang speelt minus een nader te bepalen combinatievoordeel. Het combinatievoordeel zal dan naar rato worden toebedeeld aan het waterschap en de aanliggende eigenaar. Andersom geldt dit ook voor de aanliggende eigenaar.

Als bijzonder waterschapbelang wordt hierbij ook de verantwoordelijkheid beschouwd, die het waterschap heeft om maatregelen te nemen in het geval van achterstallig onderhoud bij onbeschermd oever (zie ook stappen 2.6 t/m 2.10). Het waterschap kan besluiten tot een bijdrage in de aanleg onder de voorwaarde dat de aanliggende eigenaar de (in stap 3 bepaalde) onderhoudsverantwoordelijkheid krijgt toebedeeld. Het waterschap zal hierbij o.a. rekening houden met de onderhoudsstaat, de oorzaken voor de afkalving en de mate en de wijze van het gebruik van de aangrenzende percelen. Dit in verband met de verplichting die aangrenzende eigenaren hebben om te voorkomen dat ze schade aanrichten aan eigendommen van derden, in dit geval het waterschap (ingeval de watergang in ons eigendom is). Ook zal rekening worden gehouden met de mate waarin de aanliggende eigenaar wil meewerken aan een oplossing.

Bijlage 1. Toepassing beslisboom in voorbeeldsituaties

Schets	Situatie watergang/ oever	Ke- ring	Onderhouds- verantwoor- delijkheid OVW	Toelichting
	Normaal profiel	Nee	Aanliggende eigenaar	
	Normaal profiel met paal-schot voorziening	Nee	Waterschap	Paal-schot voorziening (PS) is wel nodig voor waterfunctie. De PS heeft hier geen echte perceelbeschermende functie. Uit stappen 3.3 en 3.4 blijkt waterschap verantwoordelijk
	Onderhoudspad met paal-schot voorziening	Nee	Waterschap	PS is nodig als grondkering tbv onderhoudspad. Zoals in stap 3.1 is aangegeven, is waterschap aanliggende eigenaar. Bij (veelvuldig) gebruik van pad door aanliggende eigenaar kan deze worden aangesproken op het onderhoud van het pad

	Versteild profiel met paal-schot voorziening	Nee	Aanliggende eigenaar	PS is niet nodig voor waterfunctie maar wel voor de landfunctie. Uit stappen 3.3 en 3.5 blijkt aanliggende eigenaar verantwoordelijk
	Versteild profiel met kademuur	Nee	Aanliggende eigenaar	Kademuur is niet nodig voor waterfunctie maar wel voor de landfunctie. Uit stappen 3.3 en 3.5 blijkt aanliggende eigenaar verantwoordelijk
	Versteild profiel met kademuur	Nee	Aanliggende eigenaar en waterschap	Kademuur is nodig voor water- en voor landfunctie. Uit stappen 3.3 en 3.4 blijken beide gezamenlijk verantwoordelijk
	Normaal profiel met kademuur en paalschotvoorziening	Nee	Aanliggende eigenaar voor kademuur en waterschap voor paalschot	Kademuur is nodig voor grondkering (stappen 3.3 en 3.5). Paalschot volstaat voor waterfunctie (stappen 3.3 en 3.4).

 The diagram shows a cross-section of a waterway. On the left, a house and a tree represent the 'Gemeente' (Municipality). A 'Woonboot' (Houseboat) is moored. A 'Paal-schotvoorziening ivm baggerwerk' (Pile-scut provision due to dredging work) is shown. A 'Waterschap' (Water Board) is indicated by a blue arrow. 'Eigendom' (Ownership) and 'Ligplaats' (Mooring place) are also labeled. A 'Profiel van vrije doorstroming' (Profile of free flow) is shown with a red dashed line. 'Extra baggerwerk' (Extra dredging work) is indicated by a blue arrow.	Normaal profiel met paal-schotvoorziening ivm extra baggerwerk	Nee	Aanliggende eigenaar (gemeente)	Aanlegplaats woonboot kan worden beschouwd als gebiedsontwikkeling. Conform stap 2.1 maken aanliggende eigenaar en waterschap afspraken over aanleg/vervanging OVW. Hierbij horen ook afspraken over de onderhoudsplicht (zal in dit geval bij gemeente moeten liggen)
 The diagram shows a cross-section of a waterway. On the left, a house and a person represent the 'Aangelande' (Adjacent). A 'Kademuur tbv aangelande' (Quay wall for adjacent) is shown. A 'Waterschap' (Water Board) is indicated by a blue arrow. 'Eigendom' (Ownership) is also labeled. A 'Peilverlaging ivm bodemdaling' (Water level lowering due to subsidence) is shown. A 'Profiel van vrije doorstroming' (Profile of free flow) is shown with a red dashed line. 'Schade als gevolg van paalrot door droogstand' (Damage as a result of pile rot due to dry standing) is indicated by a blue arrow.	Kademuur en peilverlaging	Nee	Aanliggende eigenaar. Deze kan wel beroep doen op nadeelcompensatie	Uit 3.3 en 3.5 dat onderhoudsverantwoordelijkheid bij aanliggende eigenaar blijft. Vanwege peilverlaging kan deze wel beroep doen op nadeelcompensatie

BIJLAGE 2. BEGRIPPENLIJST OEERVERVEDIGINGSWERKEN (onder constructie)

Begrip	Omschrijving	Zie ook
Aangrenzende eigenaar	eigenaar van een stuk land dat grenst aan een watergang	
Beschermingszone oppervlaktewaterlichaam	Beschermingszone van oppervlaktewaterlichamen: de gronden grenzend aan de kernzone van oppervlaktewaterlichamen, die als zodanig in de legger zijn aangegeven en waarin ter bescherming van het oppervlaktewaterlichaam voorschriften krachtens deze Keur van toepassing zijn	
Buitengewoon onderhoud	Het onderhoud dat erop gericht is om de Ligging, Afmetingen, Vorm en Constructie van een waterstaatswerk in stand te houden. Het gaat hierbij om het vervangen of (ingrijpend) herstellen van oeververdedigingswerken of herprofilen van taluds en oevers.	Gewoon onderhoud
Gewoon onderhoud	Gewoon onderhoud of regulier onderhoud is het verwijderen van begroeiingen en afval, of het herstellen van kleine beschadigingen aan oevers en oeververdedigingswerken. Zie ook "Buitengewoon onderhoud"	Buitengewoon onderhoud
Hoofdwatgang	de grotere watergangen waarvoor het waterschap onderhoudsplichtige is. Deze watergangen zijn cruciaal voor het aan- en afvoeren van oppervlaktewater. Zie ook overige watergangen	
Insteek	De insteek van de watergang is het punt waar het maaiveld overgaat naar de oever of de bovenzijde oeververdedigingswerk.	
Keur	In de keur staat wat wel en niet mag op of aan de waterkeringen (dijken en kades) en watergangen. De regels maken het mogelijk dat het waterschap het onderhoud aan watergangen en waterkeringen goed kan uitvoeren. Het gaat om alle wateren en waterkeringen die het waterschap in beheer heeft inclusief de bijbehorende beschermingszone (een aangrenzende strook van @ meter grond.). In het kader van de Omgevingwet wordt de keur vervangen door de waterschapverordening.	Beschermingszone Waterschapverordening
Minimale doorstroomprofiel	De ruimte die nodig is voor de aan- en afvoer van water	
Oever	De plaats waar het water overgaat in land.	Talud Overzone

Commentaar [DB1]: Aangrenzend eigenaar. Ik denk dat we even moeten bepalen of we de term "aangrenzend" of "aanliggend" gaan gebruiken. Op dit moment gebruiken we in de Wsv de term "aangrenzend", dus dan hier ook in het kader van consistentie toepassen. Maar als "aanliggend" beter is (ik weet het niet:-)), dan passen de term in de conceptstukken van de Wsv ook weer aan.

Oeverzone	Dit is een ruimtelijk begrip waarmee het gebied aan zowel de land als de waterkant wordt aangeduid.	Oever
Onderhoud	Er is verschil tussen buitengewoon en gewoon onderhoud (zie uitleg in deze begrippenlijst)	
Onderhoudsplichtig	Degene die volgens de legger verantwoordelijk is voor het uitvoeren van het gewoon of buitengewoon onderhoud	
Overige watergangen	Watergangen waarbij de plicht tot onderhoud ligt bij aanliggende eigenaren, maar waarop geen actieve schouw wordt uitgevoerd.	
Talud	Het talud is het schuine vlak langs een weg, spoor, watergang of een dijk. Het wordt ook vaak gebruikt om de steilheid van een helling aan te geven (bij een talud 1:2 stijgt het terrein 1 meter bij iedere 2 meter).	Oever